

A folyamatos megbízási jogviszony sajátosságai a bírói gyakorlatban*

I.

Ebben a dolgozatban arra teszek kísérletet, hogy áttekintsem a – törvény szóhasználata szerint folyamatos, a gyakorlatban elterjedt terminológiával – tartós megbízásnak az ítélezési gyakorlatban felmerülő néhány sajátos problémáját. E jogintézmény közelebbi vizsgálatát az indokolja, hogy a gazdaság és a piaci viszonyok élénkülésével egyre gyakrabban alkalmazzák, jellemzően azokban az esetekben, amikor a szolgáltatás tárgya valamilyen tevékenység, vagy feladat huzamos ideig történő ellátása, de azért a kötelezett nem vállal eredmény-felelősséget. A korábban szinte egyedülnek mondható folyamatos jogi képviselési megbízás mellett ez lett az őrző-védő megbízás szinte kizárólagos szerződés-típusa, továbbá megjelentek a folyamatos sport-edzői, valamint disztribútori megbízások is. Az elemzésre váró sajátosságok azonban nem abszolút módon, hanem mindig valamely főszabályhoz viszonyított eltérésként – jelen esetben a megbízási szerződésre vonatkozó általános rendelkezésekhez viszonyított kivételként – jelentkeznek és ezekkel az eltérő vonásokkal jellemezhetők. Ezért úgy vélem, nem érdektelen, ha először röviden áttekintjük a megbízás legfontosabb jogi jellemzőit.

A kötelmi jog különös részéhez tartozó egyes szerződéseket már a római jog is több szempontból csoportosította, a mai jogelmélet pedig a tipizálásnak különösen változatos rendszerét dolgozta ki. Ezek közül a jogalkalmazás számára különösen a kikötött szolgáltatás tárgya, típusa, mibenléte szerinti megkülönböztetésnek van gyakorlati jelentősége. Ez ugyanis közvetlen kapcsolatban áll a jogalkotó által alakítani kívánt társadalmi viszonyal, azaz a gazdasági érdekekkel és céllal, amelyet a jogügylet szolgálni kíván. Ennek alapul vételével un. dare, facere és praestare szolgáltatások különböztethetők meg. Az első csoportba tartozó kötelezettségek valamilyen jognak az átengedésére, a másodikba sorolhatók valamilyen tevékenység kifejtésére, a harmadikat alkotók pedig bizonyos típusú készenlétre, vagy helytállásra irányulnak.

Azoknak a szerződéseknek, amelyek a tevékenység kifejtését célzó szolgáltatási kötelezettséget tartalmaznak, két generikus típusa van: a vállalkozás és a megbízás. (A többi e kettő valamelyikének egy-egy meghatározott szolgáltatásra önállósult, vagy más szerződéstípussal, vagy arra jellemző szolgáltatással vegyesen jelentkező változata.) A teljesség igénye nélkül, csupán a lényegi vonásra törekvő elhatárolásként az állapítható meg, hogy a vállalkozásnál a kötelezett oldalán valamilyen eredmény elérésén van a hangsúly, aki azonban az eredményhez vezető úton jelentős alkotói szabadságot élvez. A megbízásnál viszont a kikötött tevékenység típusán van a hangsúly, amelynek mikénti végzésével kapcsolatban a megbízót széles körű jogosultságok illetik, a megbízottat pedig e jogok gyakorlásához igazodó, szigorú kötelezettségek terhelik. Hatályos jogunk ezt az alábbiak szerint fogalmazza meg:

---

* Az Ítéletábrai Határozatok című szakfolyóirat 2006. II. negyedévi számában közzétételre került.

A Ptk. 474. § (1) és (2) bekezdései értelmében a megbízási szerződés alapján a megbízott köteles a rábízott ügyet ellátni. A megbízást a megbízó utasításai szerint és érdekének megfelelően kell teljesíteni.

A törvény idézett rendelkezései szerint tehát a megbízott szolgáltatásának lényege nem valamilyen meghatározott célnak, vagy eredménynek az elérésében, hanem az erre irányuló, általánosan meghatározott tevékenység kifejtésében jelölhető meg. Központi eleme a megbízónak – mint az ügy urának – az érdekeltségi körébe tartozó célnak a szolgálata. Lényeges fogalmi eleme, hogy a megbízott nem saját elképzelései szerint, hanem a megbízó utasításainak és érdekeinek megfelelően köteles eljárni. Jellemző vonása az ügy urának irányító szerepe, utasítási joga és költségviselési kötelezettsége. Gyakran előforduló jellegzetessége a megbízó és megbízott közötti bizalmi elem megjelenése, amely köré titoktartási kötelezettséggel, vagy összeférhetetlenséggel kapcsolatos szabályok épülhetnek.

A megbízási szerződésnek a megbízó gazdasági érdekei szolgálatával és korlátlan utasítási jogával kapcsolatos sajátos vonásait vizsgálta a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.520/2005/2. számú ítéletében. A Ptk. 474. § (2) bekezdése által, a megbízónak biztosított korlátlan utasítási jog elemzéséből arra a következtetésre jutott, hogy a megbízási szerződés teljesítése során, a megbízott szolgáltatásának, eljárásának a kereteit a megbízó általános szintű és egyedi utasításai határozzák meg. A megbízó e törvényben biztosított alanyi jogának kizárólag a joggal való visszaélésnek a Ptk. 5. § (1) bekezdésében meghatározott tilalma szab korlátot. Ilyen jogi szabályozás mellett, a szerződő felek mellérendeltségének és egyenjogúságának a polgári jogviszonyokban általános alapelve maradéktalanul csak a megbízási szerződés megkötése során érvényesül, annak teljesítése folyamán azonban már nem. A felek szerződésen belüli munkamegosztásának, szerződéses kötelezettségeinek a meghatározásánál ugyanis a törvény már nem törekszik az egyenlőségre. A megbízót csak a díj megfizetésének, a költségek előlegezésének és megtérítésének, valamint annak kötelezettsége terheli, hogy a jogviszony megszűnésekor mentesítse a megbízottat az általa vállalt kötelezettségek alól. Ezzel szemben a megbízott fő kötelezettsége az ügy ellátása, valamint a megbízó mindenre kiterjedő tájékoztatása az ügy állásáról, a megbízó figyelmeztetése az utasítás szakszerűtlenségére, célszerűtlenségére, az utasításoktól való eltérésre, vagy más személy igénybevételének a szükségességére, az esetleges közreműködő utasításokkal ellátása, ellenőrzése, bizonyos esetekben annak kiválasztása; végül pedig az elszámolás.

Hasonlóan széles körű jogokat biztosít a jogalkotó a megbízó számára a jogviszony felszámolásának az alábbiak szerint történő szabályozásával is:

A Ptk. 483. § (1) bekezdése lehetővé teszi, hogy a megbízó a szerződést bármikor azonnali hatállyal felmondhassa, köteles azonban helyállni a megbízott által már elvállalt kötelezettségeikért.

A Ptk. 483. § (3) bekezdése kimondja, hogy ha a megbízás felmondása alapos ok nélkül történt, az okozott kárt meg kell téríteni.

A Ptk. 483. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a felmondás jogának korlátozása vagy kizárása semmis; folyamatos megbízási jogviszonynál azonban a felek a felmondás jogának korlátozásában megállapodhatnak.

A törvény idézett rendelkezéseiből megállapítható, hogy a jogalkotó a megbízási szerződés megszüntetése körében is fenntartja a megbízó igen széles körű jogosítványait azzal, hogy lehetővé teszi számára annak bármikor, indokolás nélkül, akár azonnali hatállyal történő felmondását is. Ez alól kizárólag a jelen dolgozat tárgyát képező folyamatos megbízási jogviszonynál tesz kivételt annyiban, hogy ott a felek egyező akarattal korlátozhatják a megbízó felmondási jogát.

II.

A továbbiakban indokoltnak mutatkozik annak rövid áttekintése, hogy milyen indokok és célok vezették a jogalkotót abban, hogy a folyamatos megbízási jogviszony felszámolásának lehetőségét az általánoshoz képest részben eltérően szabályozza. Ennek meghatározásához a jogi szabályozás alapjául szolgáló társadalmi viszonyok közötti eltérésekből kell kiindulni. Az egyszerű, általános megbízási tárgy rendszerint egy-egy konkrétan meghatározott ügy ellátása, vagy feladat szolgálata. Jellemző rá, hogy annak elintézésével a szerződés teljesedésbe megy és megszűnik, a megbízottat – az esetleges elszámolást meghaladóan – további teljesítési kötelezettség nem terheli. Ezzel szemben a folyamatos megbízási tárgynál a megbízott általában nem egy feladatot, hanem több, előre meg nem határozható mennyiségű, rendszeresen, vagy rendszertelenül szükségessé váló, előre meghatározott típusú tevékenységet köteles ellátni. Ennek teljesítéséhez – a tényállástól és a szolgáltatás konkrét típusától függően – különböző előkészületi intézkedéseket kell tennie, amelyeknek önmagukban is lehet anyagi kihatásuk. Eszközöket vásárolhat, alkalmazottakat vehet föl, tevékenységi körét és szervezetét érintő egyéb változtatásokat hajthat végre annak érdekében, hogy a huzamos ideig fennálló jogviszonyból reá háruló kötelezettségeit megfelelően teljesíthesse. Előfordulhat, hogy kapacitásának nagyfokú lekötöttsége miatt más megbízások visszautasítására, vagy egyéb lehetőségek kihagyására kényszerül. A megbízottnak a teljesítés előkészítésével kapcsolatos intézkedései jogi védelmet igényelnek a megbízó általános, indokolási kötelezettség nélküli, azonnali hatályú felmondási jogával szemben. Ennek egyik eszköze annak megengedése, hogy a felek a megbízó felmondási jogát egyező akarattal korlátozhatják. Ezzel megfelelő időbeli átmenetet biztosíthatnak a megbízott számára ahhoz, hogy előkészületeit más irányban hasznosíthassa, felszabaduló kapacitása kihasználásáról más módon gondoskodhasson. Másik eszköze az alapos ok nélküli felmondáshoz fűzött és a Ptk. 483. § (3) bekezdésében írt kártérítési kötelezettség, amely azonban nem tárgya ennek a dolgozatnak.

III.

A fent idézett törvényi szabályozás szükségszerűen felveti azt a kérdést: mi minősül a Ptk. 483. § (4) bekezdésében szabályozott folyamatos megbízási tárgynak, amelynek esetében a felek a felmondási jog korlátozásának kivételes lehetőségével élhetnek? A bírói gyakorlat a választ egyrészt a szerződés időbeli hatályához, másrészt a szolgáltatás tárgyához, az elvállalt tevékenység konkrét típusához és annak természetéhez köti. A gyakorlatban előforduló esetek többségében a megbízási szerződést az a tényállási elem minősíti folyamatossá, hogy a megbízott az ügy ellátásával összefüggő feladatait előre meg nem határozott ideig (határozatlan ideig), vagy egy előre meghatározott hosszabb időtartamon keresztül köteles

ellátni. A folyamatos megbízás további lényeges fogalmi eleme azonban az is, hogy a megbízott az előbbieket szerint megállapított, vagy meg nem határozott hosszabb idő alatt nem egy feladatot, hanem több, előre meg nem határozható mennyiségű, rendszeresen, vagy rendszertelenül szükségessé váló, előre meghatározott típusú tevékenységet köteles ellátni. Egy konkrét ügy, vagy feladat ellátásával azonban az ilyen kötelelem nem megy teljességbe. Bizonyos esetekben a kötelezett szolgáltatásának fizikai természete, az elvállalt tevékenység típusa avatja a megbízást folyamatossá. Egy futbalcsapat számára egy edzés megtartásának elvállalása nyilvánvalóan csak egyszerű megbízásnak minősülhet. Ugyanott a vezetőedzői feladatok ellátása azonban szükségképpen magában foglal valamilyen folyamatosságot még akkor is, ha annak időtartamát a felek esetleg előre nem határozták meg. Más esetekben viszont a teljesítés időtartama nem szolgálhat abszolút támpontként. Egy objektum felépítésével kapcsolatos felelős műszaki vezetői feladatok ellátása akkor sem minősül folyamatos megbízásnak, ha az építési munkák több évig tartanak. Összességében az állapítható meg, hogy a jogviszony időtartama és a szolgáltatás tárgya bár alapvető, de nem döntő és kizárólagos támpontként szolgál a folyamatosság megállapításához, amelyhez nem mellőzhető e két szempontnak az eset további körülményeivel való egybevetése és együttes értékelése.

IV.

A folyamatos megbízásra vonatkozó, az általánostól részben eltérő szabályozáshoz a törvény azt a jogi technikai megoldást választotta, hogy azt a főszabályok és kivételek rendszerében különleges módon helyezte el. A kötelmi jog legfontosabb, alapvető és alapvető funkciót betöltő rendelkezését a Ptk. 200. § (1) bekezdése tartalmazza. Eszerint a felek szerződésük tartalmát szabadon határozhatják meg és ennek során akár a jogszabály – kötelező alkalmazást nem igénylő – rendelkezéseitől is eltérhetnek. Ebből következően a kötelmi jogban a diszpozitivitás a főszabály, a törvény előírása pedig főleg hégzagpótló jelentőségű, azaz ott és annyiban érvényesül, ahol és amennyiben a felek eltérően nem állapodtak meg. Ehhez képest kivételként jelentkezik a Ptk. 483. § (1) bekezdése amely – figyelemmel a megbízás fent részletesen vizsgált sajátosságaira és rendeltetésére – szorosan a megbízó érdekeihez igazodó, kogens szabályként rögzíti, hogy a megbízó a szerződést bármikor azonnali hatállyal felmondhatja. E szabályt az a további törvényi rendelkezés minősíti kogenssé, miszerint a Ptk. 483. § (4) bekezdése a felmondási jog korlátozásához, vagy kizárásához a semmisség jogkövetkezményét fűzi, amelyből az következik, hogy ezt a felek érvényesen, még egyező akarattal sem tehetik meg. A Ptk. 483. § (1) bekezdése a Ptk. 200. § (1) bekezdéséhez képest kivételként jelentkezik, a megbízási szerződés felmondására vonatkozóan azonban főszabályként működik. E sajátos elhelyezkedés indoka az, hogy a Ptk. 483. § (4) bekezdésének második mellékmondata az előző körből kiemeli a folyamatos megbízást és lehetővé teszi, hogy ilyen jogviszonynál a felek – a semmisség jogkövetkezménye nélkül – a felmondás jogának korlátozásában állapodhassanak meg. Ez megegyezik a Ptk. 200. § (1) bekezdésének generális szabályával, de a Ptk. 483. § (1) bekezdésében írt főszabályhoz viszonyítva kivételt jelent.

A főszabályok és kivételek e kissé bonyolult rendszeréből a jogalkalmazók számára igen fontos következtetések adódnak, különösen a jognyilatkozatok és a törvényi rendelkezések értelmezése terén. A Ptk. 207. § (3) bekezdése értelmében ha valaki jogáról lemond, vagy abból enged, nyilatkozatát nem lehet kiterjesztően értelmezni. Ez a gyakorlatban

megfelelően irányadó akkor is, ha a fél jogát nem saját jognyilatkozata, hanem a törvény valamely kivételes rendelkezése korlátozza. A főszabály alóli kivételeket szintén nem lehet kiterjesztően, csakis megszorítóan értelmezni. Ez a jogelvi tétel érvényesül a Ptk. 483. § (1) és (4) bekezdéseinek az egymás közti viszonyában is.

A fent tárgyalt jogalkotói szándéknak, valamint a most vizsgált jogi technikai megoldásnak az egybevetéséből olyan következtetés vonható le, hogy a folyamatos megbízás a megbízási szerződésnek nem valamilyen al-típusa (mint pl. a vállalkozásnak az építési szerződés) és nem is valamely, a megbízásból kinőtt, önálló szerződés-típus (mint pl. a letét). Helyes értelmezés szerint a folyamatos megbízás az egységes megbízási szerződés típusán belül helyezkedik el és – a megszűnés kivételével – az arra irányadó összes szabály vonatkozik rá. Speciális vonása kizárólag abban jelölhető meg, hogy megszűnésére a törvény részben eltérő rendelkezéseket tartalmaz.

V.

A Ptk. 483. § (4) bekezdéséből az következik, hogy folyamatos megbízási jogviszony fennállása esetén a megbízó felmondási jogának korlátozását kiváltó jogi tény a felek erre irányuló megállapodása. Ez a korlátozás törvényben meghatározott feltétele. A Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.913/2005/3. számú ítéletében úgy foglalt állást, hogy vita esetén a Ptk. 207. § (1) bekezdésében írt értelmezési szabályoknak az alkalmazásával, a nyilatkozó feltehető akaratának, az eset körülményeinek és a szavak általánosan elfogadott hétköznapi jelentésének az alapul vételével kell eldönteni, hogy a felek szerződése tartalmaz-e felmondási jogot korlátozó megállapodást. Elfogadta, hogy a 2003. július 1-től 2005. június 30-ig terjedő előre meghatározott időre kötött vezetőedzői megbízás folyamatos megbízásnak minősül. Rámutatott azonban, hogy önmagában ebből az ügyleti feltételből, a szolgáltatás tárgyának meghatározásából – további kifejezett és határozott rendelkezések hiányában – még a legkiterjesztőbb értelmezés mellett sem vonható le olyan következtetés, hogy erre az időre a felek a megbízó korlátlan és azonnali hatályú felmondási jogát korlátozták volna. Az Ítéltábla kiemelte, hogy a Ptk. 483. § (1) és (3) bekezdéseinek egybevetéséből olyan következtetés vonható le, miszerint a megbízót megillető általános felmondási jog korlátozására kizárólag folyamatos megbízási jogviszony esetén és kizárólag a felek ezirányú és kifejezett megállapodása alapján van lehetőség. A megbízót megillető általános felmondási jogot korlátozó ügyleti megállapodásnak kétoldalúnak, kifejezettnek és határozottnak kell lennie. Ennek hiányában a megbízó felmondási jogára a Ptk. 483. § (1) bekezdése az irányadó, amely őt minden korlátozás, vagy megszorítás nélkül illeti meg. A megbízást korlátozó megállapodásra a törvény külön alaki szabályokat nem tartalmaz, ezért az még abban az esetben is megköthető szóban, vagy akár ráutaló magatartással is, ha magát a megbízási szerződést egyébként írásba kell foglalni. (Ptk. 216. § (1) bekezdése és a Ptk. 474. § (3) bekezdése) A jogszabály sem azt nem írja elő, hogy a felmondási jogot korlátozó megállapodást magának a szerződésnek kell tartalmaznia, sem azt, hogy azzal egyidejűleg kellene megkötni. Ezért a korlátozásban a felek akár utólag is megállapodhatnak.

Ugyanebben az ügyben az Ítéltábla vizsgálta a megbízási szerződés 21. pontját is, amely kimondta, hogy a megbízót azonnali hatályú felmondási jog illeti meg, ha a megbízott szerződéses kötelezettségeit írásbeli figyelmeztetés ellenére sem teljesíti. Megállapította, hogy ezt az ügyleti feltételt – az előző bekezdésben említett, további kifejezett és határozott

rendeletek nélkül – szintén nem lehet a megbízó felmondási joga korlátozásának minősíteni. E megfogalmazással ugyanis a felek csupán a megbízót – a Ptk. 483. § (1) bekezdése alapján – egyébként is megillető felmondási jognak egy különösen fontosnak ítélt esetét nevesítették. Ilyen tartalmú, kifejezett megállapodás hiányában azonban ebből nem vonható le olyan következtetés, miszerint a felek a felmondás jogát kizárólag e nevesített esetre korlátozták volna.

A Fővárosi Ítéltábla által kifejtettekkel egyezően, a felmondási jog korlátozásával kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.VI.22.212/1997/5. számú ítéletében azt emelte ki, hogy az ügy folyamatos ellátására irányuló, határozott időre kötött megbízási szerződés – a felek erre irányuló kifejezett megállapodásának hiányában – nem jelenti egyben a felmondási jog korlátozását is. Okfejtése szerint a folyamatos megbízási lehet határozatlan időtartamú és szólhat meghatározott időre is. Önmagában ez a tény, az időbeli hatály ilyen módon történő meghatározása nem zárja ki a szerződés idő előtti felmondásának lehetőségét a Ptk. 483. § (1) bekezdésében írt szabályok szerint. Az ettől való eltéréshez és a felmondási jog kizárásának jogkövetkezményéhez szükséges a felek külön, ezirányú, kifejezett megállapodása. Ettől eltérő álláspont elfogadása ugyanis nem a felmondási jog korlátozását, hanem annak a törvény által tiltott kizárását jelentené.

Ugyanígy foglalt állást a Legfelsőbb Bíróság egy másik tanácsa a Pfv.IX.21.979/2001/4. számú ítéletében is, melyben kimondta, hogy ha a felek a folyamatos megbízási jogviszony felmondásának a korlátozásában nem állapodtak meg, arra a Ptk. 483. § (1) bekezdése az irányadó, mely szerint az azonnali hatályú felmondás joga mindkét felet megilleti. Rámutatott, hogy a felelőtlenül, vagy önkényesen gyakorolt azonnali hatályú felmondás kártérítési kötelezettséget vonhat maga után. Ennek megítélése során azonban figyelemmel kell lenni az adott szerződéstípus szubjektív elemeire és annak bizalmi jellegére is.

Korábban a Legfelsőbb Bíróság másik tanácsa ettől eltérő tételt mondott ki a Gf.I.32.707/1991. számú és a BH 1993. 247. szám alatt közzétett eseti döntésében. Jogi érvelése szerint egy közös feladat ellátásának időtartamára kötött, polgári jogi társasági és megbízási elemeket egyaránt tartalmazó szerződés – a közös feladat ellátására, mint határozott időre történő megkötés folytán – minden további ügyleti feltétel kikötése nélkül is magába foglalja a felmondási jognak a határozott idő lejártáig történő korlátozását. Ez az álláspont azonban figyelmen kívül hagyja, hogy a megbízó felmondási jogának korlátozása a Ptk. 483. § (1) bekezdésében meghatározott főszabály alóli kivételes lehetőség, amelynek kifejezettnek kell lennie. Kétségtelen, hogy a szerződés határozott időre történő megkötése feltételez egy szándékot a jogviszony tartósságára, folyamatoságára vonatkozóan, de külön, kifejezett, ezirányú megállapodás hiányában nem értelmezhető kiterjesztő módon akként, hogy ez magába foglalja a megbízó felmondási jogának korlátozására irányuló kifejezett szándékot is.

A folyamatos megbízási szerződés létrejöttét a Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.21.313/2003/5. számú ítéletében a szerződés időbeli hatályából és a megbízott szolgáltatásának jellegéből vezette le. Az elvállalt projektmenedzseri teendőknek, valamint az ahhoz tartozóként részletesen felsorolt részfeladatoknak (tervezői program értékelése és racionalizálása, a gazdaságos kivitelezés ellenőrzését célzó konzultációk levezetése, a tervanyagok véleményezése, a pénzügyi ütemterv megvalósulásának ellenőrzése, a megvalósítási tender anyagának összeállítása és lebonyolítása, a kivitelezési és anyagszállítási, valamint egyéb

szerveződések előkészítése és véleményezésre, a munkaterület átadásának megszervezése, az elkészült munkák ellenőrzése, valamint a beruházás pénzügyi ellenőrzése, a számlák tartalmi és számszaki felülvizsgálata) az elemzéséből arra a következtetésre jutott, hogy e szolgáltatások – jellegükre figyelemmel – nem valamely konkrétan megjelölt eredmény elérésére, hanem meghatározott típusú tevékenység bizonyos ideig történő kifejtésére irányultak. Ez pedig helyesen megbízásnak minősül még akkor is, ha a felek szerződésükben jogviszonyukra a vállalkozás szabályait tekintették irányadónak. A szerződés minősítésénél ugyanis nem a felek által felhívott jogszabályoknak, hanem a szerződés tárgyának, valamint a szolgáltatás tartalmának van ügyszöntő jelentősége. Ezek alapul vételével pedig – a felek által felhívott jogszabályoktól függetlenül – a jogviszony megbízásnak minősült. Emellett az adott esetben mind a 14 havi előre meghatározott időre létrehozott jogviszony, mind pedig a megbízott kötelezettségének jellege a megbízás folyamatosságát támasztják alá. A megbízottnak az előzőekben részletesen felsorolt szolgáltatásai ugyanis fogalmilag magukba foglalják a folyamatos ellátás szükségességét. Mindebből az ítéletábla azt a jogi következtetést vonta le, hogy a felek között folyamatos megbízási jogviszony jött létre. Ezért, a Ptk. 200. § (1) bekezdésében biztosított szerződési szabadság, valamint a Ptk. 483. § (4) bekezdésében írt jogszabályi felhatalmazás alapján nem volt akadálya annak, hogy a felmondásra vonatkozó ügyszönti feltételek tekintetében a felek eltérhessenek a Ptk. 483. § (1) bekezdésében írt főszabálytól. Ezért a Fővárosi Ítéletábla nem látott lehetőséget az eltérést tartalmazó kikötés érvénytelenségének a megállapítására és arra a következtetésre jutott, hogy a megbízó felmondási jogát kizárólag a kikötött három hónapos felmondási idő közbeiktatásával gyakorolhatta.

A felmondási jog korlátozásának egy ritka esetét vizsgálta a Fővárosi Ítéletábla a 6.Pf.21.186/2003/2. számú ítéletében. A peres felek között létrejött un. disztribútori szerződés a megbízottat a megbízó áruinak kizárólagos magyarországi forgalmazására jogosította föl. Ebben a felek részletesen szabályozták a jogviszonyuk megszüntetésének eseteit. Eszerint a megbízó jogosult volt azonnali hatályú felmondásra akkor is, ha a megbízott szerződéses kötelezettségeit maradéktalanul teljesítette és az mindenben megfelelt a megbízó tartós üzleti viszonytal kapcsolatos elvárásainak. E jog korlátozásaként azonban nem meghatározott várakozási, felmondási időt, hanem azt kötötték ki, hogy ilyen esetben a megbízó 120 napi átlagos forgalom után számított árrést köteles a megbízottnak megfizetni. Az ítéletábla álláspontja szerint a disztribútori szerződés adásvétellel vegyes megbízásnak minősült, amelynek megszüntetésére a megbízás szabályait kellett alkalmazni és a folyamatos jogviszonyra tekintettel nem volt akadálya annak, hogy a megbízó felmondási jogát ilyen módon korlátozzák. A felmondási jog gyakorlása pedig nem csak meghatározott felmondási idő kikötésével, hanem bizonyos pénzösszeg megfizetési kötelezettségének az előírásával is korlátozható. A Ptk. 483. § (4) bekezdése ugyanis csupán lehetővé teszi, hogy a felek a megbízó felmondási jogát korlátozhassák, de ennek módját nem határozza meg. Ezért e jog gyakorlásának is csak a joggal való visszaélésnek a Ptk. 5. § (1) bekezdésében írt tilalma szabhat korlátot.

VI.

A folyamatos megbízási szerződés felmondási jogának korlátozásával kapcsolatos problémák körében sajátos helyet foglalt el annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a Ptk. 483. § (4) bekezdésének második mellékmondatában biztosított kivételes korlátozás – a

felek ilyen tartalmú, kifejezett megállapodásának hiányában – csak a rendes felmondásra, vagy az azonnali hatályú felmondásra is kiterjed-e. A Legfelsőbb Bíróság mind a Pfv.VII.22.120/2004/6. számú végzésében, mind pedig a Pfv.VII.22.341/1999/5. számú ítéletében azt fejtette ki, hogy ha a felek szerződésükben a felmondás jogát korlátozták, de ezzel az azonnali hatályú felmondás jogát nem érintették, akkor az azonnali hatályú felmondás joga a korlátozás ellenére, érintetlenül fennmaradt. Indokolásukban ezt támogató érvként csupán az lehet fel, hogy „A Ptk. 483. § (4) bekezdésének szövegéből azonban nem következik, hogy súlyos szerződésszegés esetén sem illeti meg a megbízót az azonnali hatályú felmondás joga. A folyamatos megbízási jogviszony esetében a felek megállapodhatnak a törvényben meghatározott felmondási jog korlátozásában, ez a korlátozás azonban nem terjedhet ki a súlyos szerződésszegés esetére.”

Ez a jogi megoldás és a hozzá kapcsolódó okfejtés aggályos. Ha a megbízót a szerződés korlátozza a rendes felmondásban, akkor az miért ne terjedne ki az azonnali hatályú felmondásra is? Értelmetlen és ellentmondó volna, egyben célként sem elfogadható olyan jogi helyzet kialakítása, melyben a megbízó – ha a korlátozás miatt határidőhöz vagy feltételhez kötött felmondás jogát nem gyakorolhatja – akkor ahelyett élhessen az azonnali hatályú felmondás jogával. A szerződés megszűnése és a szerződés megszegése alapvetően két különböző jogintézmény, bár kétségtelen, hogy jogkövetkezményei bizonyos esetekben közelíthetnek egymáshoz. A megbízási szerződés sajátos céljából és rendeltetéséből, valamint az ehhez igazodó jogi szabályozásból azonban alapvetően más következik. A törvény bizonyos esetekben (pl. a bérletnél) különbséget tesz rendes és azonnali hatályú felmondás között, külön-külön meghatározva ezek eseteit, feltételeit és azt is, hogy melyikük mikor kizárt. A megbízási szabályai között azonban ilyen különbségtétel nem található. Ennek – a fent részletesen kifejtettek szerint – az az oka, hogy a megbízásnak lényegi vonása a megbízó érdekeinek szolgálata, amelyhez számára gyakorlatilag korlátlan jogokat biztosít mind az ügy ellátásának módját, mind pedig a jogviszony megszüntetését illetően. Ebből az elvi megfontolásból kiindulva, a jogalkotó főszabályként olyan korlátozás nélküli felmondási jogot biztosít a megbízónak, amellyel kapcsolatban szabadon és indokolási kötelezettség nélkül, maga döntheti el, hogy él-e a jogviszony felszámolásának jogával és ha igen, akkor azt milyen határidővel teszi. Megbízási szerződés esetén tehát maga a jogalkotó sem tesz különbséget azonnali hatályú, vagy felmondási időhöz kötött felmondás között, hanem e kérdés eldöntését a megbízó szabad döntési jogává teszi. Emiatt értelmetlennek tűnik ezt a törvényben biztosított korlátlan jogot a rendes és azonnali hatályú felmondás jogintézményei közé szorítani. A Ptk. 483. § (1) bekezdésének helyes értelmezése szerint a jogalkotó olyan általános és egységes felmondási jogot biztosít a megbízónak, amellyel kapcsolatban azt is szabadon határozhatja meg, hogy az mikorra szóljon, így az akár az azonnali hatályú felmondásig is terjedhet. Ebből okszerűen következik, hogy a felmondási jog korlátozása – a felek eltérő megállapodása hiányában – ugyancsak egységes és annak valamennyi esetére, lehetőségére kiterjed. Ha a felmondás joga nincs korlátozva, a megbízott szerződésszegése esetén a megbízó választhat: a jóval egyszerűbb felmondás jogával él, vagy valamely szerződésszegésből származó jogot kíván gyakorolni. A felmondási jog korlátozása esetén azonban, a korlátozás tartama alatt számára csak a szerződésszegésből származó jogok maradnak, melyek azonban elvileg magukba foglalják az elállás lehetőségét is. A szerződésszegés súlyosságának pedig annyiban van jelentősége, hogy a súlyosabb jobban megalapozhatja az elálláshoz vezető érdekműlást.

Lényegében a most kifejtettekkel áll összhangban a Legfelsőbb Bíróság Pfv.I/A.21.544/1999/2. számú ítélete. E tárgyú mondanivalójának lényege, hogy ha a felek folyamatos megbízási szerződésükben az azonnali hatályú felmondás jogát korlátozták, e jog a szerződés kikötéseinek megfelelően gyakorolható. A gyakorlás szerződésben írt feltételeinek a fennállását pedig annak a félnek kell bizonyítania, aki arra jogot kíván alapítani. Az ügyletkötési gyakorlatban a felek legtöbbször a súlyos szerződésszegés esetére hagyják nyitva a megbízó számára az azonnali hatályú felmondás lehetőségét. Ha a súlyos szerződésszegés eseteit nem rögzítik, akkor a bíróságnak az eset körülményei és a megbízónak a teljesítéshez fűződő érdekei mérlegelésével kell állást foglalnia abban, hogy mi minősül ilyennek. A Legfelsőbb Bíróság a Pf.VII.25.817/2001/4. számú ítéletében a megbízó utasításainak átvétele megtagadását minősítette ilyennek, nem tehető vitássá, hogy megalapozottan.

VII.

Folyamatos megbízásra irányuló előszerződésből származó jogok és kötelezettségek kérdésével foglalkozott a Legfelsőbb Bíróság a BH 2000. 152. szám alatt közétett (Pfv.VI.20.560/1998. számú) eseti döntésében. Az irányadó tényállás szerint a felek folyamatos ügyvédi megbízási jogviszony létesítésére irányuló előszerződést kötöttek, amelynek első évére a megbízó felmondási jogát teljesen kizárták, az ezt követő időre pedig azt hat havi felmondási időhöz kötötték. A megbízó azonban már a végleges szerződés megkötésétől is elzárkózott. Ebben a jogi helyzetben a végleges, folyamatos megbízási szerződés létrehozására irányuló kereset teljesítésére nem volt lehetőség. A Ptk. 208. § (1) bekezdése értelmében az előszerződés az azt megkötő felek számára szerződéskötési kötelezettséget hoz létre. Ennek a felek a végleges szerződés megkötésével tesznek eleget. A Ptk. 208. § (6) bekezdése folytán az előszerződésre egyébként a végleges szerződésre vonatkozó szabályok megfelelően irányadók. Ez az utaló szabály folyamatos megbízási szerződésre irányuló előszerződés esetén kiterjed a megbízás valamennyi – köztük a Ptk. 483. § (4) bekezdésében írott – szabályára is. Ez utóbbi pedig úgy rendelkezik, hogy „folyamatos megbízási jogviszonynál a felek a felmondás jogának korlátozásában állapodhatnak meg”. A „folyamatos megbízási jogviszonynál” kifejezés egyszerű nyelvtani értelmezéséből olyan következtetés vonható le, hogy a felmondási jog korlátozásának előfeltétele a folyamatos megbízási jogviszony létrejötte. Az előszerződés azonban nem a folyamatos megbízási jogviszonyt, hanem csak annak megkötésére irányuló kötelezettséget hoz létre. Ezért arra – a folyamatos jogviszony létrejöttének és a felmondási jog korlátozása feltételeinek hiánya miatt – nem a Ptk. 483. § (4) bekezdése, hanem a Ptk. 483. § (1) bekezdésének az a szabálya irányadó, miszerint a megbízó a szerződést bármikor azonnali hatállyal felmondhatja. Ilyen ki nem mondott elvi megfontolások alapján jutott a Legfelsőbb Bíróság arra a következtetésre, hogy az előszerződésnek a felmondási jog korlátozásával kapcsolatos kikötése csak a megkötendő végleges szerződés tartalmára vonatkozhatott, de nem hatott ki magára az előszerződésre, így nem zárta ki annak felmondását sem.

VIII.

A folyamatos megbízási szerződésből származó jogvitáknak talán azok a perek alkotják a legnehezebben elbírálnak csoportját, amelyek során abban a kérdésben kell állást foglalni: a

felek megállapodásukban a megbízó felmondási jogát milyen mértékben korlátozhatják, e jog gyakorlásának vannak-e határai, ha igen, akkor hol húzódnak. A válasz megkeresése során abból az alapvető jogi helyzetből kell kiindulni, hogy a Ptk. 483. § (1) bekezdése a megbízó számára korlátlan, azonnali hatályú felmondási jogot biztosít. Ezt a Ptk. 483. § (4) bekezdésének első mellékmondata megerősíti annak kimondásával, hogy e felmondási jog korlátozása, vagy kizárása semmis. A Ptk. 483. § (4) bekezdésének második mellékmondata e semmisség alól kiemeli a folyamatos megbízást, amelynek esetében lehetővé teszi, hogy a felek a felmondás jogának korlátozásában állapodhassanak meg. A most vizsgált jogi probléma szempontjából a jogi szabályozás első kiemelésre kívánczó eleme, hogy a Ptk. 483. § (4) bekezdésének második mellékmondata a semmisség jogkövetkezményét csak a felmondási jog korlátozásának a vonatkozásában oldja fel. A felmondási jog kizárása tekintetében azonban nem érinti, tehát továbbra is fenntartja a semmisséget. Ennek a felmondási jog korlátozására visszaható, okszerű következménye, hogy az nem lehet olyan időtartamú, vagy olyan természetű (például lehetetlen, vagy soha be nem következő feltételhez kötött), amely tartalmilag, fogalmilag már a felmondási jog kizárását jelenti. A felmondási jogot korlátozó ügyleti feltételnek tehát biztosan és ésszerű határidőn belül bekövetkező jogi ténynek kell lennie.

Azt, hogy mi minősül az előző bekezdésben megfogalmazott követelményt kielégítő, ésszerű határidőnek: egyrészt az általános szabályok alapul vételével, másrészt az elbírálás alatt álló ügy konkrét tényállásbeli sajátosságai szem előtt tartásával határozható meg.

Korábban már áttekintettük, hogy a Ptk. 483. § (4) bekezdésének második mellékmondata feloldja a Ptk. 483. § (1) bekezdésében, valamint a Ptk. 483. § (4) bekezdés első mellékmondatában írt kogenciát és lehetővé teszi, hogy folyamatos megbízás esetén a felek a megbízó felmondási jogának korlátozásában állapodhassanak meg. A kogencia feloldása miatt az e tárgyú megállapodásra már alkalmazandó a Ptk. 200. § (1) bekezdésének az a rendelkezése, miszerint a felek szerződésük tartalmát szabadon határozhatják meg. E szerződéses szabadságot deklaráló jogi helyzetben csupán két irányban merülhet fel az ezt korlátozó rendelkezés lehetősége: a felmondási jogot korlátozó megállapodásnak érvényesnek kell lennie, továbbá a korlátozás – annak tartama vagy terjedelme miatt – nem minősülhet joggal való visszaélésnek.

Az általános szabályok szerint a felmondási jogot korlátozó rendelkezés elvileg megtámadható, ezért ennek esetleges eredményessége esetén a felek ezirányú megállapodása alkalmatlan a felmondási jogot korlátozó jogkövetkezmény kiváltására, tehát a megbízó felmondási joga korlátlan marad. Ugyanilyen jogi helyzet keletkezik akkor is, ha a felmondást korlátozó megállapodással kapcsolatban, a Ptk. 483. § (4) bekezdés első mellékmondatán kívüli, más semmisségi ok fennállása állapítható meg.

A fentiek mellett a felmondási jogot korlátozó megállapodással kapcsolatban érvényesülnie kell a polgári jogi jognyilatkozatokra vonatkozó általános, alapvető szintű szabályoknak, továbbá a szerződéses jogviszonyra irányadó speciális előírásoknak is. Ezek között a Ptk. 5. § (1) és (2) bekezdései szerint a törvény tiltja a joggal való visszaélést. Ilyennek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbítására vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne. A Ptk. 277. § (4) és (5) bekezdései pedig előírják, hogy a felek a szerződés teljesítésében

együttműködésre kötelesek. A kötelezettnek a szerződés teljesítése érdekében úgy kell eljárnia, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a jogosultnak pedig ugyanilyen módon elő kell segítenie a teljesítést. Emellett a felek a szerződés teljesítését érintő minden lényeges körülményről kötelesek egymást tájékoztatni. Hogy mi minősül Ptk. 5. § (1) és (2) bekezdését kimerítő joggal való visszaélésnek, vagy a Ptk. 277. § (4) és (5) bekezdéseibe ütköző, együttműködési és tájékoztatási kötelezettség megsértésének, az csupán az adott ügy konkrét tényállási elemeinek megismerése és mérlegelése útján határozható meg. Ezért a most következő néhány eseti döntés ismertetése ennek csak példálózó bemutatása.

A Fővárosi Ítéltábla a 6.Pf.20.319/2003/2. számú ítéletének meghozatala során abból indult ki, hogy a Ptk. 4. § (1) bekezdése előírja, miszerint a polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek megfelelően kötelesek eljárni. A Ptk. 5. § (2) bekezdése kimondja, hogy joggal való visszaélésnek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha a személyek jogainak és törvényes érdekeinek csorbítására vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne. A Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint pedig semmis az a szerződés, amely jogszabály megkerülésére irányul. Az idézett jogszabályi rendelkezések alkalmazásának alapjául szolgáló tényállás szerint a felek közt eredetileg létrejött, jogi képviseleti tevékenység ellátására irányuló, folyamatos ügyvédi megbízási szerződés a megbízó felmondási jogát egyáltalán nem korlátozta, azt bármikor lehetővé tette. A megbízó felmondását újraszabályozó és azt 5 évre kizáró módosítás olyan időben jött létre, amikor már folyamatban volt a megbízó másik szervezetbe történő beolvadása és a szerződés módosításában részt nem vevő cég általános jogutódlása. Mivel a szerződés módosítása idején a felek számára már ismert volt a megbízó közeli átalakulása, ő a módosítással lényegében a jogutódja terhére vállalt további 5 évre szóló és a felmondás jogát korlátozó kötelezettségeket. A Fővárosi Ítéltábla megítélése szerint a szerződő feleknek e magatartása a Ptk. 4. § (1) bekezdése által előírt jóhiszemű joggyakorlás követelményeivel ellentétes és a Ptk. 5. § (2) bekezdésében meghatározott visszaélésszerű joggyakorlásnak minősült, mert tartalmilag a megbízó jogutódának jogait, illetve törvényes érdekeit csorbította és a megbízottat illetéktelen előnyökhöz juttatta. Ezért a Fővárosi Ítéltábla megállapította, hogy a szerződésmódosításnak a megbízó felmondási jogát ilyen jelentős mértékben és a jogutódra is kiterjedően korlátozó rendelkezése tartalmilag a Ptk. 483. § (1) bekezdésének főszabályát kívánta megkerülni, s ennek révén a megbízottat ellenszolgáltatás nélkül – a tényleges teljesítéséhez képest – eltúlzott mértékű megbízási díjhoz juttatni. Ezért ezt a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján a Fővárosi Ítéltábla érvénytelennek találta.

A 6.Pf.20.767/2004/3. számú ítéletében a Fővárosi Ítéltábla az irányadó szabályok közül azt emelte ki, hogy a Ptk. 483. § (4) bekezdése a megbízó felmondási jogának korlátozását vagy kizárását általában tiltja, folyamatos megbízási jogviszony esetén azonban kivételesen megengedi, hogy a felek a felmondás jogát a szerződésben korlátozhassák. Ha a felmondási jog korlátozása nem irányul erkölcselen célra, az ilyen megállapodást nem lehet a jó erkölcsbe ütközőnek tekinteni sem. A megbízási jogviszony lényeges tartalmi eleme a megbízó és a megbízott közötti bizalmi viszony. A felmondás jogának korlátozása így nem eredményezheti azt, hogy a megbízó gyakorlatilag el legyen zárva a megbízási jogviszony reális határidőn belüli megszüntetésének lehetőségétől, mert az nem egyeztethető össze a megbízás bizalmi jellegével sem. A Ptk. 483. § (4) bekezdése alapján a felmondási időt a felek szerződésükben meghatározhatják, azonban az nem lehet olyan hosszú, amely

tartalmilag már nem a felmondás korlátozását, hanem annak huzamos időre szóló kizárását jelentené. Az ítéletábra álláspontja szerint a perbeli megbízási szerződésnek az a kikötése, hogy a felmondás hat hónapos felmondási idővel, csak az év végére szólhat, az év második felében közölt felmondás esetén jelentősen, akár a felmondási idő háromszorosára, tizennyolc hónapra is meghosszabbítaná a megbízási szerződést, amely már nem fér össze a megbízás bizalmi természetével, s nem a felmondás korlátozásaként, hanem annak kizárásaként értékelhető. A perbeli megbízási szerződésnek ezért a felmondási időre vonatkozó kikötése a Ptk. 4. § (1) bekezdésével és a Ptk. 5. § (2) bekezdésével ellentétes, s az a Ptk. 483. § (1) bekezdésében foglalt főszabály megkerülését célozta. A szerződésnek ez a kikötése tehát jogszabály megkerülésére irányult és emiatt, a Ptk. 200. § (2) bekezdése értelmében semmis. A megbízási szerződés tehát hat hónapos felmondási idővel volt megszüntethető.

A 6.Pf.21.601/2003/3. számú ítéletben irányadó tényállás szerint a megbízott eredetileg munkaviszonyban a megbízó cég jogtanácsosa volt, aki 1991-től a feladatait jogtanácsosi munkaközösség tagjaként, megbízási szerződés alapján látta el. A felek a jogviszony felmondásának idejét hat hónapban határozták meg azzal, hogy a felmondás az év végére szólhatott. Később a szerződés egyes pontjait módosították, köztük a felmondásra vonatkozót is akként, hogy az csak a közlését követő harmadik év végére szólhat. Egyébként a megbízott a megbízó cégnek a privatizációt követően részvényese lett, az igazgatóságának elnöki tisztségét is betöltötte. A megbízó vezérigazgatója a jogviszonyt azonnali hatállyal felmondta, arra való hivatkozással, hogy a megbízott magatartása miatt a felek közötti bizalmi viszony megszűnt. Az ebből származó jogvita elbírálása során az ítéletábra úgy foglalt állást, hogy a három éves felmondási idő olyan hosszú, amely nem fér össze a megbízás bizalmi természetével, s az nem a felmondás korlátozásaként, hanem annak kizárásaként értékelhető. A perbeli megbízási szerződésnek ezért a felmondási időre vonatkozó kikötése a Ptk. 4. § (1) bekezdésével és a Ptk. 5. § (2) bekezdésével ellentétes, az a Ptk. 483. § (1) bekezdésében foglalt főszabály megkerülését célozta. Ezért a megbízási szerződést módosító megállapodásnak a felmondási időre vonatkozó rendelkezése a Ptk. 200. § (2) bekezdése értelmében semmis. A megbízási szerződés ezért az eredeti hat hónapos felmondási idővel maradt hatályban. Az alperes így erre az időre járó megbízási díjat köteles a díjhátralékokkal együtt a felperesnek megfizetni.

IX.

Folyamatos megbízási szerződés esetén, a felek törvényben biztosított lehetőségükkel élve, a megbízót megillető felmondás jogát korlátozhatják. Ez azzal a jogkövetkezménnyel jár, hogy a szerződés fennállásának és megszűnésének ideje közé egy sajátos átmeneti jogi helyzet, az ún. felmondási idő ékelődik. Erre az jellemző, hogy a felek számára már ismert a jogviszony megszűnésének ténye és ideje, amely már kihat annak megítélésére, hogy mi az, ami tőlük ebben az adott helyzetben általában elvárható. Ezzel egyidejűleg azonban az eredeti szerződésből származó jogok és kötelezettségek még fennállnak és kikényszeríthetők. A felmondási idő alatt a megbízót a díjfizetés kötelezettsége, a megbízottat pedig a munkavégzés kötelezettsége, a megbízási szerződésben rögzített feltételek mellett terheli. Ettől csak egyező akarattal – azaz külön megállapodással – térhetnek el.

A most felsorolt rendező elvek mentén haladt a Legfelsőbb Bíróság, amikor kimondta, hogy a kötelezett a megbízási szerződésben kikötött ügy ellátása érdekében a felmondási idő alatt is köteles rendelkezésre állni, de ennek során csak olyan szolgáltatások teljesítésére kötelezhető, melyek a szerződésben meghatározott tevékenység körébe tartoznak. (Pf.V.20.718/2002/4. számú és Gf.IV.30.312/1992. ítéletei, utóbbi közzétéve BH1993. 378. szám alatt)

A folyamatos megbízási szerződés megszűnése esetén fennálló díjfizetési kötelezettségre is megfelelően irányadók a Ptk. 478. § (3) és (4) bekezdéseiben írt szabályok. Eszerint a megbízási díj a szerződés megszűnésekor esedékes, amelyből a teljesítés előtti megszűnés esetén a megbízott a tevékenységével arányos részt igényelhet. Ezzel összhangban mondta ki a Legfelsőbb Bíróság, hogy amennyiben a megbízott a felmondási idő lejártáig a megbízási szerződésben vállalt kötelezettségeinek maradéktalanul eleget tett, úgy őt ebben az esetben teljes összegű megbízási díj illeti meg. Amennyiben azonban a megbízó díjfizetési kötelezettségének már a felmondási idő lejártát követő időszakra is eleget tett, ezt a többletet jogosult visszakövetelni. (Legfelsőbb Bíróság Pfv.IX.26.250/2001/8. számú ítélet)

X.

Végezetül felmerül a kérdés, hogy mi a jogkövetkezménye annak, ha a megbízó a folyamatos megbízási szerződést a felmondási jog szerződésben történt korlátozása ellenére, a korlátozás hatálya alatt felmondja. Ezzel a kérdéssel foglalkozott a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.VI.21.322/1998/4. számú, illetőleg a Pfv.VI.25.680/2002/3. számú ítéleteiben. Nem vitás, hogy ezzel a megbízó a megbízási szerződés felmondásra vonatkozó rendelkezését és ezen keresztül magát a megbízási szerződést is megszegte. E magatartásával kifejezésre juttatta azonban azt a szándékát is, hogy ennek ellenére az ügy további ellátására, a szerződés további teljesítésére nem tart igényt. Ezáltal a megbízási szerződés további teljesítésének a lehetősége megszűnt. Ezzel a megbízó tartalmilag kimerítette a megbízási szerződés teljesítése neki felróható okból történő lehetetlenülésének a Ptk. 312. § (3) bekezdése által szabályozott tényállási elemeit. Ez pedig azzal a jogkövetkezménnyel jár, hogy a megbízási szerződés megszűnt és a megbízó köteles megtéríteni a megbízott e tényállási elemre visszavezethető kárát.